

Oponentský posudek na bakalářskou práci Lukáše Felbra

na téma

Lexikographische Erfassung von Fokuspartikeln in deutsch-tschechischen Wörterbüchern.

ÚGS 2019. (Text str. 9–67, příloha 27 str.)

Celkové hodnocení:

Po přečtení této práce lze říci, že je vysoce nadprůměrná po obsahové i po jazykové stránce. Lze z ní vyčíst poctivé studium sekundární literatury z oblasti popisu gramatiky současné němčiny, ale také dovednost kritického zacházení s prameny, samostatné myšlení. Ocenit je nutno schopnost autora zprostředkovat ucelený obrázek na téma, které je náročné vzhledem k bohatosti názorů na partikule, jejich popis a jejich podrobnější klasifikaci. Ta svou rozmanitostí ztěžuje uchopení tématu jak v rámci germanistické, tak bohemistické resp. kontrastivní lingvistiky a přináší komplikace při zapracovávání informací do slovníků.

Formální a metodická stránka práce je v pořádku: Logické členění, pečlivé vypracování, práce se sekundárními zdroji, citace. Jen občas se najde překlep i menší jazyková neobratnost, viz poznámky v textu.

Po **stránce obsahové** je nutno ocenit způsob výkladu, kterým autor objasňuje vymezení tzv. fokusačních částic na základě německých i českých pramenů. Úroveň vyjadřování připomíná tento text práce vznikající na vyšších stupních studia.

Lexikografická část je uvedena kapitolkou k typologii slovníků, ekvivalenci a konečně oddílem pojednávajícím o partikulích ve slovnících. Následně jsou představeny analyzované slovníky (celkem osm), které se u nás objevily po roce 1989 (tištěné i online); dále je uvedena reflexe k výběru zkoumaných částic (autor zvolil za východisko slovník autorů Métrich/Faucher 2009). V práci nejde o sestavení vlastního definitivního seznamu sledovaných partikulí, ale o podchycení jejich lexikografického popisu resp. vymezení jeho možností. (Popis často ztěžuje navíc i heterosemie.)

Všechny slovníkové záznamy najdeme v objemných tabulkách (sleduje se vždy mikrostruktura, ekvivalence, údaj o slovním druhu, příkladový aparát, případně jiné údaje, jako např. antonyma).

Autor formuluje závěry, které potvrzují běžné slabiny slovníkových děl a které patří k jejich starým bolestem, hlavně pokud jde o mezery v exemplifikaci, tj. nedoložené ekvivalenty, chybějící větné příklady, nezohledněnou paradigmatickou (synonyma a antonyma) či chybějící, matoucí či nedůsledné stylistické značení. U částic je fatální, že slovníky neposkytují informaci k jejich uplatnění v rámci slovosledu, natož pak přízvuku atd. Obtížnost funkčního popisu pak spočívá v tom, že částice jsou jako jiná slova sémanticky formována větným

okolím, v němž se vyskytují (vážím si toho, že autor tuto myšlenku uvádí, viz str. 16). Z hlediska didaktické funkce slovníku jsou pak částice velmi obtížné proto, že jsou více než ostatní slova syntakticky komplikovaná (a proto do jisté míry obtížně naučitelná; jejich chybné užívání prozradí nerodilého mluvčího hovořícího jinak téměř bezchybně). Sémantická proměnlivost souvisí se syntaktickou pohyblivostí a větným přízvukem, dotýká se tak dalšího tématu, a tím je aktuální členění větné. Bylo by proto jistě žádoucí zkoumat partikule i na korpusech jazyka mluveného.

K seznamu komerčních děl je pro kontrast přiřazen vznikající VNČAS. Autor uvádí zásady zpracování partikulí a vypracovává též jeden databázový vstup jako vzor pro slovník nekomerčního typu. Tím stvrzuje, že si je vědom obtížnosti propojení teoretické stránky popisu a lexikografické praxe, tedy aspektu, který neberou vážně slovníky zaměřené spíše komerčně.

Ráda bych se pochvalně vyjádřila především o způsobu reflexe v kapitole, která analyzuje zpracování *auch* pro VNČAS.

Na stránce 54 dole se autor přiklání k názoru, že by nedoporučoval uvádět řídký ekvivalent *ani* v nabídce všech možných českých protějšků. To je jistě správné vzhledem k jeho nižší frekvenci. Ale slovníky s velkorysou informační nabídkou mají právě v příkladové části zachytit i ty méně časté příklady, a proto je zde možnost umístit i takový okrajový příklad na konci heslové statě. Slovníky se píší i proto, aby obsahovaly informace týkající se i okrajových jevů (proto o ně mají jazykově vzdělaní, tj. pokročilí uživatelé takový zájem).

Volba minimálních dialogů je pak ideální z hlediska zpracování pragmlingvistických aspektů. Co se týče opatrnosti při užívání metajazyka, resp. odborných termínů, lze jen souhlasit, protože dnešní uživatel hledá především průkazné příklady a komentáře k nim, nikoliv lingvistické termíny, které jsou většinou nefilologů a dnešních absolventů gymnázií obvykle cizí.

Práce je svým pohledem na věc vyzrálá, autor si je vědom problematiky v celé její šíři a dokáže ji též formulačně zvládnout. Zájem, který o ni jeví, je vidět z poctivého zpracování tématu. Pokud by autor shrnul jádro práce do podoby odborného článku, ujmu se ráda pomoci při jeho publikování.

Závěr: Jak vyplývá ze shora uvedených postřehů, splňuje tato práce požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce, a to beze zbytku. Proto ji doporučuji ráda k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

